

CREATIVE SOCIAL GROUPS IN SLOVENIA: CONTRIBUTION TO GEOGRAPHIC STUDYING OF HUMAN RESOURCES

USTVARJALNE SOCIALNE SKUPINE V SLOVENIJI: PRISPEVEK H GEOGRAFSKEMU PROUČEVANJU ČLOVEŠKIH VIROV

Marjan Ravbar

© KRKA, D. D., NOVO MESTO

The complex of the currently mostly profitable Slovenian company engaged in the production and marketing of pharmaceutical products operating in more than 70 markets in the world, is the spatial expression of creativity. Komplex trenutno najdobitkosnejše slovenske družbe, ki se ukvarja s proizvodnjo in trženjem farmacevtskih proizvodov ter posluje na več kot 70 trgih sveta, je prostorski izraz ustvarjalnosti.

Creative social groups in Slovenia: contribution to geographic studying of human resources

DOI: 10.3986/AGS51204

UDC: 911.3:331(497.4)

COBISS: 1.01

ABSTRACT: The article analyzes the spatial dispersion of creative occupations in various municipalities in Slovenia. The main conclusion, which can be drawn from the article, is the very uneven distribution of creative occupations, which are most dominant in national employment centres and suburban areas of city regions. Creative social groups undoubtedly represent a strong impact on the regional development, which is seen through GDP per capita. The areas with higher levels of creative occupations are more innovative and their social and economic development more dynamic. The analyses also show a positive correlation between the share of employed people in creative occupations and innovativeness based on the average number of patents per capita.

KEY WORDS: geography, geography of human resources, creative social groups, Slovenia

The article was submitted for publication on May 5, 2011.

ADDRESS:

Marjan Ravbar, Ph. D.

Anton Melik Geographical Institute

Scientific Research Centre of the Slovenian Academy of Sciences and Arts

Novi trg 2, SI – 1000 Ljubljana, Slovenia

E-mail: marjan.ravbar@zrc-sazu.si

Contents

1	Introduction	295
2	Aims and methodological explanations	296
3	Geographic evaluation of mutual correlation of developmental factors	297
4	Conclusion	306
5	References	307

1 Introduction

Today different forms of social effectiveness are becoming regular debate topics. Research studies, which try to explain the correlation between basic elements of social (in)effectiveness, are coming to the foreground, which is also shown by the increasing number of research in this field in Slovenian geography (Zorn and Komac 2010). Among these research studies the most common ones, in recent times, have been studies on functional correlation of the economic structure with landscape characteristics (natural resources), infrastructure, and the educational level of the population. There have also been numerous studies on innovative characteristics of society, which are regarded as key developmental factors in the rise of the life quality of people living in geographically closed areas. Different economic and natural geographic conditions are in many cases the reason of regional disparities, which are mosaically formed by individual landscape areas with different levels of development and different speeds of transformation regarding the structural and social-economic changes.

The expression »society of knowledge« was first mentioned as a social-economic developmental idea by the Austrian-American theoretician of management, Drucker (1970), at the start of the 1970s. This expression first had the meaning of economic regulation, where knowledge, in comparison to money, work and materials gained in its role. Its effects had positive impacts on the economic growth as well as on social differentiation. This was also a period in which the developed countries saw a big rise in state and private activities, predominantly in tertiary activities, as well as a big rise in number and in the quality of the educational sphere, particularly on the academic level.

In the 1990s the term »society of knowledge« was equalized with the term »information society« (Maillat, Quévit and Senn 1993, Fromhold-Eisebith 2004). Research studies were based on a widely spread computer and internet work. This has, with the help of the digital information network, made faster mutual intertwining of economy and society possible, which resulted in new forms of innovative and connecting processes (networking). Mainly the role of knowledge grew in the field of communicatively intense tertiary activities and their organizational elements (»knowledge management«). All this combined contributed to the change in the way of living, mostly to the rise in population's mobility (Kozina 2010).

The term »society of knowledge« has in the past decades coincided with other comprehensions of contemporary social happenings. Some similar expressions were used (for example »learning regions« (Fromhold-Eisebith 1995, 1999, 2004) or "creative environment (Aydalot 1986, Campagni 1991, Maillat, Quévit and Senn, 1993) especially in correlation with discussions about the effects of post-industrial (»post-Ford«) production on the society. They are encouraged mainly by the analyses of the »creative environment« as metaphors for the ability of a successful transfer of new knowledge into practice and for intensive connecting of scientific-technological centres to the economic network and societies. Terminologies, where knowledge takes over the leading role in social development, were in the 1980s promoted by the group of Francophone researchers »Groupe de Recherche Européene sur les Milieux Innovateurs« (GREMI), who have, from the theoretical perspective, greatly contributed to the implementation and acceptance of the term »creative environment« (Aydalot 1986).

Research studies on creativity differ only in details within different social science disciplines, which deal with this issue, as for example with sociology, which primarily focuses on the development and the expansion and realisation of knowledge within the institutional context. Economic findings are a result of the theory of growth, which is accelerated by the stimulative political and spiritual aspects (Keynes, 1936). Later research was based on the technological development, mainly on innovations, researching and accumulating of man's knowledge as the source of growth. The correlation between new knowledge and entrepreneurship results in the commercialization of new ideas, which are a driving force of economic progress and regional development (for example Schumpeter, 1911; Feldman 2000).

Theoretical and empirical research of human resources geography (Läpple, 2001) is also gaining in its meaning. Their joint predominant characteristic is that they see the establishment of knowledge as a spatial distribution of its key factors. These research studies are based on the hypothesis that it is globalization that enables global networking of production, which is less and less dependent on its regional inclusion in the integrated geographic environment. Connecting of subjects into different international units can have important impacts on spatial structures. The conscious formation of the network of transport corridors and communications has long-lasting consequences for the development of city networks as developmental generators, as well as the expansion of their gravitational outskirts, and for the rise in mobility. City regions

are becoming a polygon of the reconstruction of social processes, which also leads to new possibilities for networking and to the acceleration of favourable economic atmosphere for human and social capital, especially with an array of attractive settlement locations and with the expansion of material and non-material infrastructure, etc. Knowledge accumulation has mutual and two-sided impacts on the formation of city regions and the transformation within economic activities. In these conditions are cities, as developmental generators, forced to adapt to the changed factors which encourage competitiveness.

The correlation between human resources and the level of economic growth has been studied in several research studies (Meusburger, 1998, Florida, 2005, Landry, 2006, Scott, 2006, Vaarst and Lorenzen, 2006, Kroehnert, Morgenstern and Klingholz, 2007), which imply to the existence of highly qualified work-places, as the predominant factor in the modern formation of settlement development. A renowned researcher, Florida (2005), proves in his analyses, that location factors have, especially in the group of the so called creative occupations (creative class), an important influence on the decisions regarding the place of residence. Their common characteristic is that people mainly settle down on the outskirts of a successful economic urban centre. The concentration of creative population is centered only in some specific city agglomerations, which possess technical and social innovations, with which they contribute to greater economic growth.

2 Aims and methodological explanations

Creativity (lat. »creatio«) represents a successful and innovative solving of various tasks in society, which is not the domain of only scientists and artists. Creative groups are extremely hard to identify, as their activities can be quite different (Bole 2008). The most difficult thing is to identify the »contents« of creativity. Generally speaking these groups are able to recognize the problem at hand and on its basis form new ideas or their combinations, with creating new products. Their activities derive from several areas of social life. Florida (2005) distinguishes between three subgroups of creative groups: the core is formed by people who create new knowledge. This subgroup includes engineers of technical profiles, experts in the field of natural sciences, as well as teachers and researchers from the fields of economy, social and humanistic sciences. In Florida's opinion these highly creative social groups (»creative core«) are empowered by the social-economic and technological development. The next subgroup combines experts who have work-intensive occupations (»creative occupationals«). This subgroup includes directors and management presidents, high state officials, experts in various humanistic, social, educational and medical sciences, as well as lawyers, who support the economic development and indirectly enable interactions with other types of knowledge. Artists (»Bohemians«) represent the third subgroup of the creative group. Cultural creators and re-creators, amongst which we can count musicians, publicists, authors and painters, don't really on the one hand submit new patents, but on the other their activities represent one of the most important factors of diversity, the recognition and openness of the landscape image. They also represent a specific type of attractiveness for the first two subgroups of creative occupations. Florida also established a hypothesis that all three subgroups of creative occupations mutually affect each other and with that accelerate the economic development of a specific social environment. As the starting point of his theory of »creative capital«, he chose as its basis the free choice of individuals of their place of residence and work-place. Regarding the choice of these factors Florida saw the decisive role in tolerance towards the diversity of views and towards cultural diversity of migrants, as well as the acceleration of social acceptance of new ideas.

The accumulation of creative groups is, in certain geographically rounded areas, connected to some specific economic activities, which have been, in the current globalisation conditions, a part of competitiveness and therefore strives towards workers with higher education and creative workers, as for example research and development within natural and technical sciences, connected to »Hightech« companies, marketing or designing (for details on migrations of workers with higher education see Mulec 2011).

For the purposes of this article the databases of work-active population were used, differentiated according to the units of occupation-fields, the level of education and the municipality of work-place or place of residence for the period from 2005 to 2008. Databases were taken from the Statistical register of work-active population (SRDAP), which is organized by SURS. For the research it is vital that from the whole array of different occupations only representative categories are taken into account, according to the level of creativeness, which is in many regards a risky task. Regardless of the expected obstacles and research risks,

this article is based on the typology by Florida. The distribution is based on the International Standard Classification of Occupations ISCO-88.

3 Geographic evaluation of mutual correlation of developmental factors

The analysis of statistical data for 2008 has shown that the percentage of creative occupations in Slovenia amounted to 7.4% of all the population, or 18.1% of work-active population. Among the three subgroups of creative occupations experts present the biggest group (5.23%), while on the other hand the percentage of »Bohemians« is only a mere 0.23%. The distribution of creative occupations according to developmental regions shows a distinctive concentration in the Central Slovenian developmental region (Osrednje-slovenska regija), where almost half of all creative occupations in Slovenia are located. Due to the extraordinary concentration in regards to the population number in each region, the share of creative occupations in all other developmental regions is below the country's average. More than 3 times less work-places of creative occupations (28%) are located in the region of Podravje, followed in number and percentage by the Savinjska region (8.6%) and the Gorenjska developmental region (7.4%). Around 5% of creative occupations can be found in the Obalno-kraška region as well as in the regions of Dolenjska and Goriška. The comparisons of percentages of creative occupations with the work-active population show a somewhat favourable distribution among developmental regions. The percentage in the region of Osrednja Slovenija still represents more than a fourth, whereas in the regions of Koroška, Notranjska, Pomurje, Savinjska and Posavje an eighth of the entire share.

Table 1: The number of creative occupations regarding the place of residence and work-place and their shares according to the developmental regions of Slovenia, 2008.

Developmental regions	Number of creative occupations	% of creative occupations according to the place of residence / work-place	% of creative occupations in regards to the population number of the region	% of creative occupations in regards to the work-active population of the region
Dolenjska	19430	4.9/5.6	5.2	10.3
Gorenjska	13657	7.4/9.8	5.6	10.8
Goriška	7764	4.6/5.6	5.8	11.1
Koroška	3118	2.2/2.8	4.4	9.1
Notranjska	1861	1.4/2.1	4.1	8.8
Obalno-kraška	8132	5.1/5.5	7.3	11.9
Osr. Slov.	71892	46.5/36.8	13.9	18.1
Podravje	7522	12.7/13.6	5.9	11.5
Pomurje	2314	3.3/3.9	4	9.4
Posavje	5080	2.0/2.5	4.2	9.4
Savinjska	11462	8.6/10.0	5	9.1
Zasavje	3384	1.2/1.7	4.1	9.8
Slovenia	155616	7.0	7.4	12.9

For a more detailed analysis of the geographic distribution of creative occupations a formula was formed for the purposes of the comparison, and which is most commonly used in such research studies. With its help we determined what the distribution of creative occupations was, in regards with another, more complex occurrence, as for example the distribution of work-active population. The index of concentration represents also the density of creative occupations regarding the collective number of work-active population in a specific area. The formula which is employed for its calculation is the following:

$$\text{Locational coefficient} = \frac{\frac{\text{number of creative occupations in a region/}}{\text{number of work-active population in a region/}}}{\frac{\text{number of creative occupations in Slovenia/}}{\text{number of work-active population in a region/}}}$$

The calculations were made on the level of developmental regions as well as on the level of local communities. Both scales are double coefficients, which do not represent absolute values, but instead, because of taking into account the wider picture, represent only the relative meaning of creativity in an individual administrative unit. This coefficient shows in what measure does the share of creative occupations in an individual local community (or developmental region) deviate from the state average. The more the values of the locational coefficient surpass the value 1.0, the more is the category of creative occupations represented in comparison to the Slovene average. Values below 1.0 represent sub-average shares.

As shown in table 2, this coefficient is the highest in the wider Ljubljana area (cf. Ravbar, Bole and Nared 2005), which has the highest level of urbanization and also the highest above average values. In all other regions, this coefficient is, due to the distinctive concentration in Ljubljana, below average. It is understandable that more than four fifths (84.8%) of creative occupations of all three subgroups are located in cities and traditional employment centres or urbanized areas, while the share of these occupations in rural areas reaches only one seventh (15.2%). The most distinctive concentration can be seen in those city regions which are still being formed. The table below shows the shares among the subgroups of creative occupations. The predominant subgroup is represented by experts (creative core), as this group reaches nearly three quarters on average.

Table 2: Locational coefficients between urbanized areas and rural areas and the ratio between the shares of experts and cultural creators (source: SURS 2008, personal calculations).

Developmental regions	locational coefficient			% of creative occupations in urbanized areas	the percentage of experts	the percentage of Bohemians (creative core)
	collective	urbanized areas	rural areas			
Slovenija	1.00	1.31	0.43	85	70	3.1
Gorenjska	0.75	0.81	0.43	91	69	2.1
Goriška	0.78	1.03	0.53	66	75	2.0
Dolenjska	0.70	1.05	0.44	63	75	1.4
Koroška	0.59	0.71	0.36	79	72	1.3
Notranjska	0.55	0.85	0.43	45	72	1.6
Obalno-kraška	0.98	1.06	0.70	84	69	4.1
Osr. Slov.	1.87	2.06	0.50	97	68	4.1
Podravje	0.80	1.07	0.38	81	72	3.0
Pomurje	0.53	1.38	0.37	42	76	1.6
Savinjska	0.67	0.97	0.42	67	72	1.6
Posavje	0.56	0.61	0.42	81	71	1.1
Zasavje	0.55	0.55	0.00	100	70	1.1

Note: red colour denotes an above-average value.

The comparisons of creative occupations between the location of the work-place and the municipalities of residence in regards to developmental regions show big differences (cf. Marot 2010), which point to the fact, that in all regions, with the exception of the Osrednja Slovenija region with the surplus of 14.503 (20%), there is a lack of such work-places. This consequently leads to massive interregional daily migrations, with the focus mainly on Ljubljana. The most distinctively is the negative balance seen with the regions of Notranjska, Zasavje and Gorenjska (table 3 and diagram 1).

If we look at municipalities, the differences are even greater. For example, Ljubljana has, among creative occupations regarding the work-place, a surplus of 24.029 work-places, with the striving towards concentration still on the rise, as the difference regarding the surplus of work-places of creative occupations rose for 2.204 (9.2%) in the period from 2006 to 2008. On the other hand, some municipalities on the outskirts of Ljubljana (Grosuplje, Medvode, Kamnik, Vrhnika and Domžale) each lack more than 2.000 work-places of »creative occupations«. Empirical examples clearly show an above-average level of sub-urbanization in these social-geographic groups and consequently vitally contribute to a higher percentage of daily work mobility from these municipalities to Ljubljana. On average, daily migrations represent one seventh of the work-active population, while in the Osrednja-slovenska region they represent one fifth of the work-active population.

Table 3: The comparison of work-active population between the place of work and the place of residence in regards to developmental regions (source: SURS 2008, personal calculations)

developmental region	work-active population regarding the place of residence		work-active population regarding the place of work		difference: work-place / residence		balance in the groups of creative occupations in %
	all (A)	creative occupations (B)	all (C)	creative occupations (D)	C – A	D – B	
Dolenjska	59521	8837	54171	7764	-5350	-1073	-14
Gorenjska	85468	15286	72961	11462	-12507	-3824	-33
Goriška	50755	8624	48926	7522	-1829	-1102	-15
Koroška	30021	4269	26330	3384	-3691	-885	-26
Notranjska	23887	3522	18289	2314	-5598	-1208	-52
Obalnodkroška	47558	8595	47436	8132	-122	-463	-6
Osr. Slov.	227586	57389	280962	71892	+53376	+14503	+20
Podravje	129054	20438	125617	19430	-3437	-1008	-5
Pomurje	44238	5832	39443	5080	-4795	-752	-15
Posavje	28507	3944	23597	3118	-4910	-826	-26
Savinjska	109646	15734	107591	13657	-2055	-2077	-15
Zasavje	18314	2562	13022	1861	-5292	-701	-38

A detailed analysis of creative occupations in local communities, on the basis of the calculations of the locational coefficient, even more distinctively shows the predominant position of Ljubljana, where the locational coefficient is almost three times greater than the country's average. Among all the municipalities the above average results can also be found in Maribor, Celje, Kranj, Koper, Novo mesto and Nova

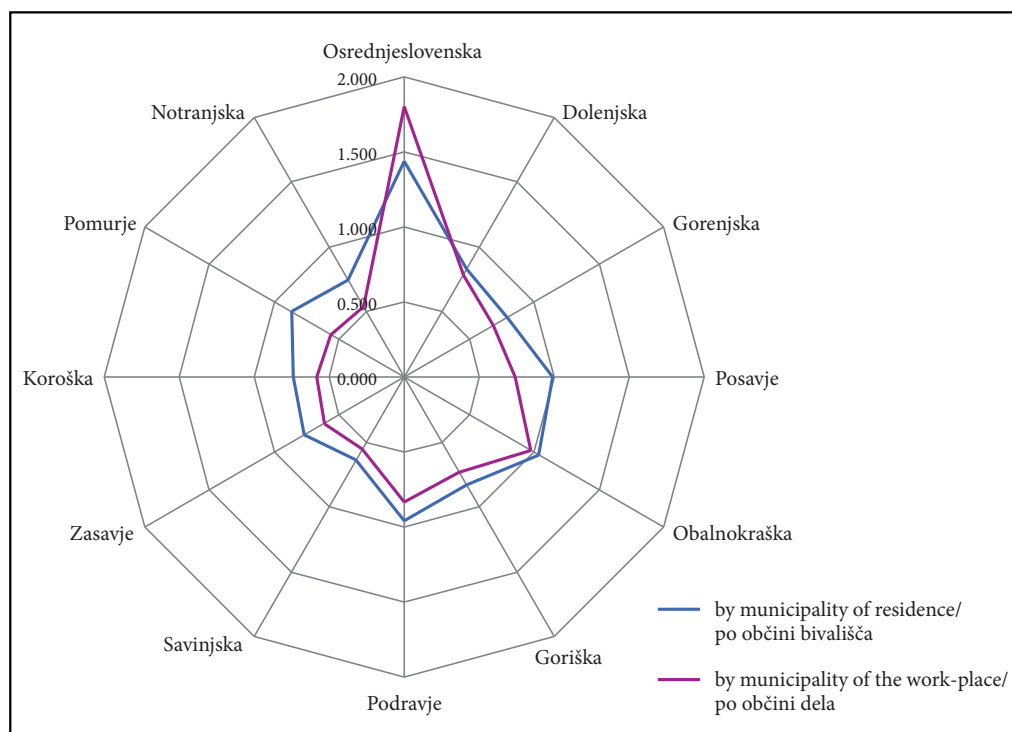
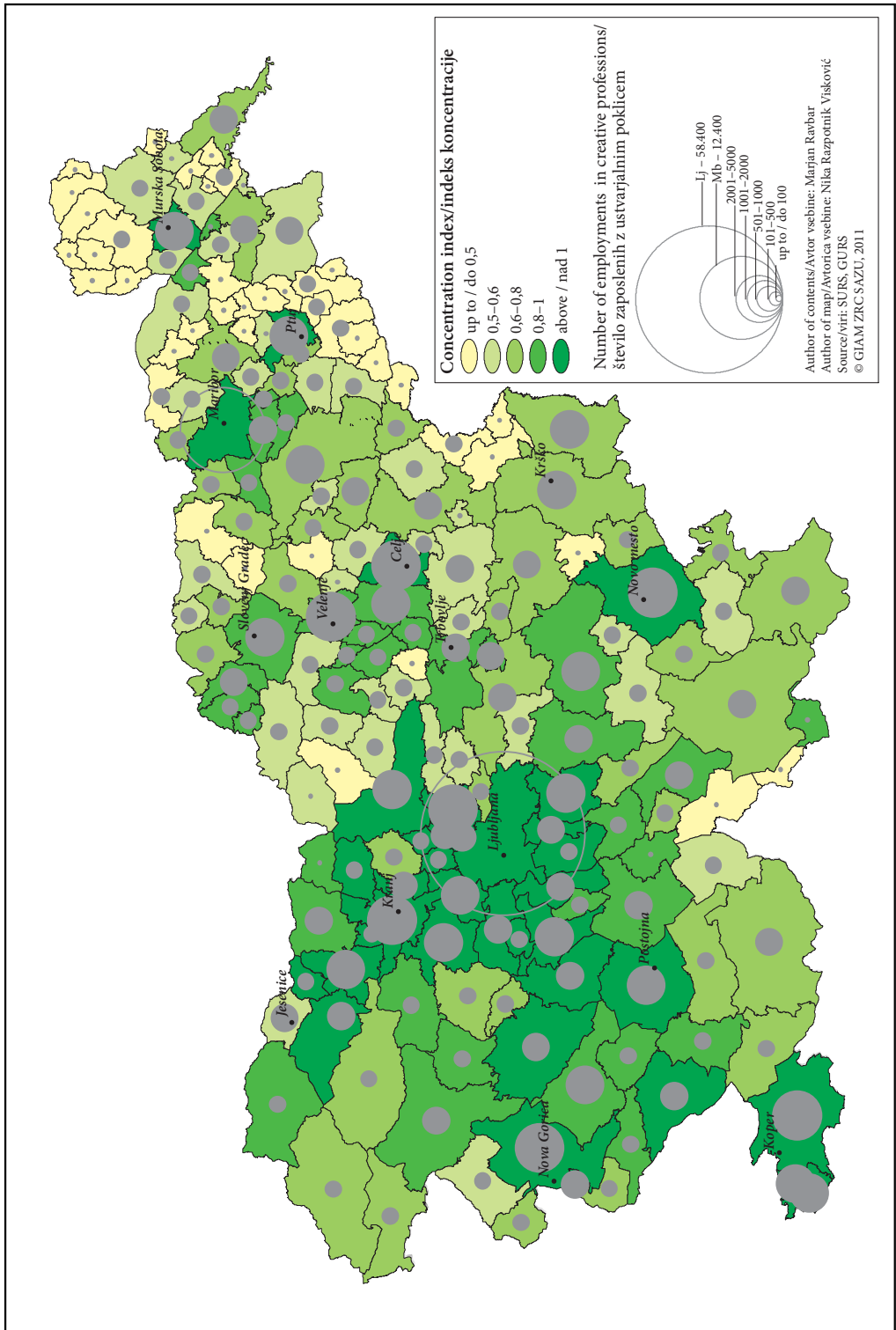

Figure 1: The ratios of locational coefficients between creative occupations regarding the municipality of residence and the municipality of the work-place in regards to developmental regions of Slovenia

Gorica. But if we compare only the subgroup of »experts«, the group includes, alongside the aforementioned cities, also the municipalities of Trzin and Šempeter-Vrtojba. On the other hand, a lot of medium-large employment centres in the social-geographic group of creative occupations are characterized by sub-average values. It is absolutely understandable that smaller and newer municipalities in the near-border areas, especially in north-eastern Slovenia, are more or less lacking creative social groups regarding the place of employment.

In the next step we will, with the use of a special selection of indicators in the integrated research model, compare the mutual correlation of creativity with other aspects of competitiveness. With the same reason the system of evaluation will also include: (1) the size of the gravitational hinterland of most important urban centres, or better said, the level of centeredness in correlation with the level of urbanization, (2) the state and the development of the workforce, especially regarding the educational structure and the number of researchers, (3) the level of economic development on the basis of investments and the development of entrepreneurship. We regard it as an index of developmental factors. This will offer the possibility of realizing the analysis of developmental factors with clearly defined and measurable indicators. A more detailed representation of developmental indicators is shown in the table below:

Table 4: Indicators for measuring developmental factors.

Indicator	Measuring
Area size	<ul style="list-style-type: none"> • urbanization level, the size and growth of the population in the gravitational hinterland between 2000 and 2008
Workforce	<ul style="list-style-type: none"> • the changes in the number of employed people per 1000 inhabitants between 2000 and 2008 (employment index), • the number of employed people in creative occupations in 2008 (creativity index) and • the number of researchers per 1000 employed people between 2000 and 2008 (talent index)
Investment extent	<ul style="list-style-type: none"> • the investment value and investment per inhabitant between 2000 and 2007 (investment index), • the development of companies between 2000 and 2007 (the developmental index of entrepreneurship)

First, developmental factors were classified according to developmental indexes in three fields, which define the size of the influence area in the gravitational hinterland and its dynamics, the workforce in correlation with the number of employed people in creative occupations and research activities, and the extent of investments in correlation with the development of entrepreneurship. The evaluation took place on two levels: (1) acquiring data on the current conditions and (2) developmental tendencies. In the first case the focal year was 2008 (2007). For the determination of developmental tendencies we tracked the changes from 2000 onwards and defined the changing of selected indicators of developmental factors in the last few years. Within the presented methodology, indexes of developmental successfulness on each individual level were calculated. In the next step, we defined the average value for each of the aforementioned indicators and then, for each local community, determined the difference to the average value. Then we calculated the index values for all territorial units by adding to them the difference value between the average value and the actual value. The values of some indexes can be negative. The values of an individual territorial unit depend on the difference to the average value on the state level. When calculating the intermediate level of the developmental index, we first tried to determine the index of developmental successfulness and then also the index of developmental aims, which shows the dynamics of the selected creativity indicators. From the acquired indexes at the intermediate level (index of current state and index of developmental aims) we, in the last step, calculated the synthesis index of developmental successfulness. This index is, for each territorial unit, calculated by adding all the values of both indexes at the intermediate level and by dividing the acquired sum with the number of selected indicators. The acquired result, the index of developmental successfulness, is the collective indicator of developmental factors of all dimensions. If we were to present individual local communities in a coordinate system, with aspiration index values of developmental factors on the abscissa, and values of state indexes of developmental factors on the ordinate, we would get a matrix of the development.

The first dimension of the comparison of developmental factors is based on the size of the gravitational hinterland. Positive values and favourable developmental dynamics are seen in cities with an above-average

level of urbanization and a gravitational hinterland of greater importance. This can be seen in: 1) Ljubljana with its satellite cities of Domžale and Kamnik and continuing all the way to Kranj, Škofja Loka and the conurbation of Jesenice–Radovljica–Bled; 2) Maribor with Slovenska Bistrica and Ptuj; 3) Koper with other coastal cities; 4) Celje with Velenje and Žalec; 5) Novo mesto; 6) Nova Gorica and 7) the conurbation Krško–Brežice. The second dimension comprises a group of 38 municipalities with the gravitational hinterland between 10 and 20 thousand inhabitants. The calculations of their developmental indexes point to stagnation. Regarding all other municipalities (71.5%) with a smaller gravitational hinterland the developmental index has a negative value.

The second comparison of developmental factors is connected to the workforce market, which is based on the employment dimensions in creative occupations. The so called indexes of creativity and talent show that the critical mass for positive aims regarding the developmental breakthrough amounts to at least 500 work-places in creative occupations, or in other words, that the percentage of registered researchers should surpass 1% of all work-places. The group of nine cities with more than 1000 work-places in creative occupations and with an above-average developmental index comprises Ljubljana (index: 55.1), which has five times higher developmental values than Maribor (11.2). The two biggest Slovene cities are followed by: Celje (3.8), Koper (3.5), Kranj (3.5), Novo mesto (3.0), Nova Gorica (2.0), Velenje (1.4) and Murska Sobota (1.2). Above-average values can also be found in the following municipalities: Kamnik, Domžale, Grosuplje, Litija, Vrhnika, Horjul, Borovnica, Škofja Loka, Žiri, Železniki, Jesenice and Radovljica within the influence area of Ljubljana, the municipalities of Slovenska Bistrica and Ptuj (influence area of Maribor), the municipalities Žalec, Štore, Radeče and Zreče (influence area of Celje), the municipalities Trebnje, Šentjernej, Krško and Brežice (influence area of Novo mesto), the municipalities Piran, Izola and

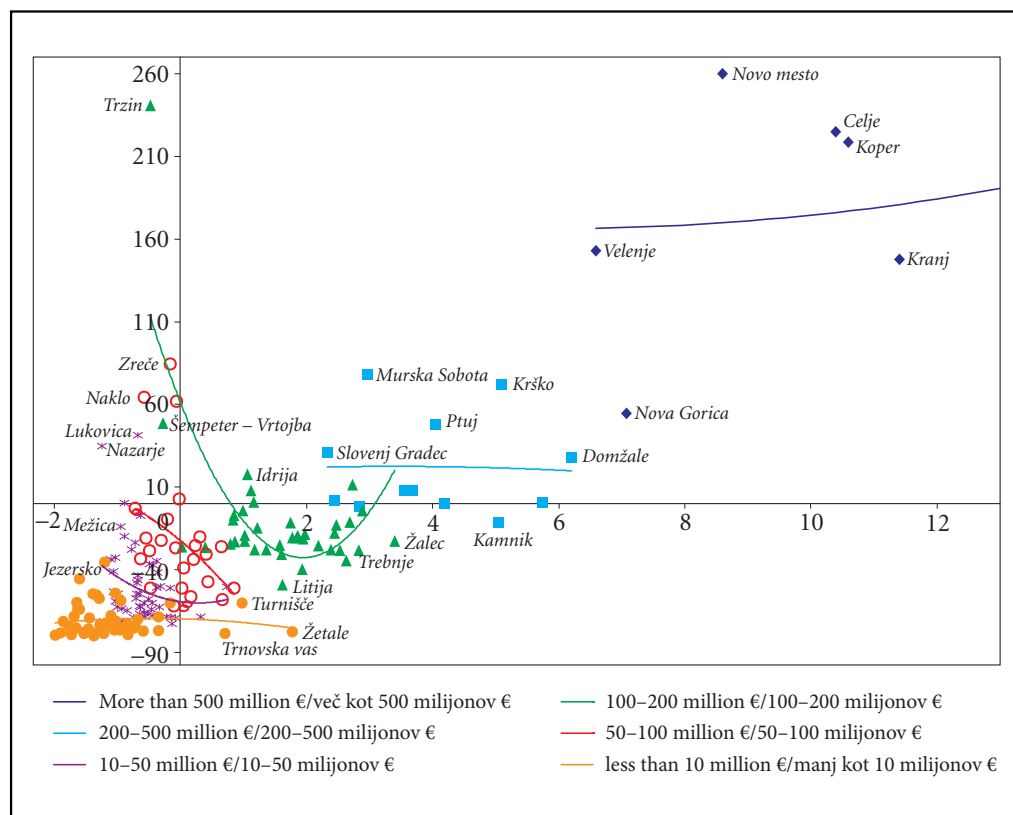

Figure 3: The index of developmental factors: on the basis of the gravitational hinterland size (excluding Ljubljana and Maribor).

Sežana (influence area of Koper), the municipality of Idrija (influence area of Nova Gorica) and the municipalities Slovenj Gradec, Ravne na Koroškem, Trbovlje, Zagorje ob Savi, Ajdovščina, Šempeter – Vrtojba and Postojna. The rest of the local communities, which represent four fifths of all Slovene municipalities, have negative values.

The third dimension of developmental factors is represented by investment activities and by the correlated changing in number of companies (Ravbar 2009). The index of these factors shows that only 34 (18%) municipalities boast above-average values. We distinguish between two subgroups. The first one comprises municipalities with investments of more than 500 million Euros: Ljubljana, Maribor (the ratio in favour of Ljubljana is 1:5.7), Novo mesto, Koper, Celje, Kranj and Velenje with the developmental index above 160. The second subgroup of municipalities boasts investments from 200 to 500 million Euros and also a positive index of developmental factors: Krško, Lukovica, Nova Gorica, Ptuj, Murska Sobota, Domžale, Brežice, Slovenj Gradec, Slovenska Bistrica, Jesenice, Trebnje, Piran, Zreče, Ajdovščina, Radovljica, Kamnik, Šempeter - Vrtojba, Sežana, Kidričevo, Lendava, Idrija, Vipava, Slovenske Konjice, Izola, Žirovnica, Škofja Loka and Grosuplje (it should be said that for example the ratio between investments in Ljubljana and those in Grosuplje is 1:230 in favour of Ljubljana). All other municipalities have negative values, with the ratio, for example, between Ljubljana and Razkrižje (the municipality with the lowest value in investments) being 1:43.000, although the ratio between both regarding the number of inhabitants is 1:193 and the ratio in the number of work-places 1:5.397.

The last dimension of developmental factors, on the basis of the employed methodology, consists of the synthesis selection of developmental indicators. Indicators of investment activities and the qualifications of human resources, social capital and innovations show, that urban centres stand out, especially

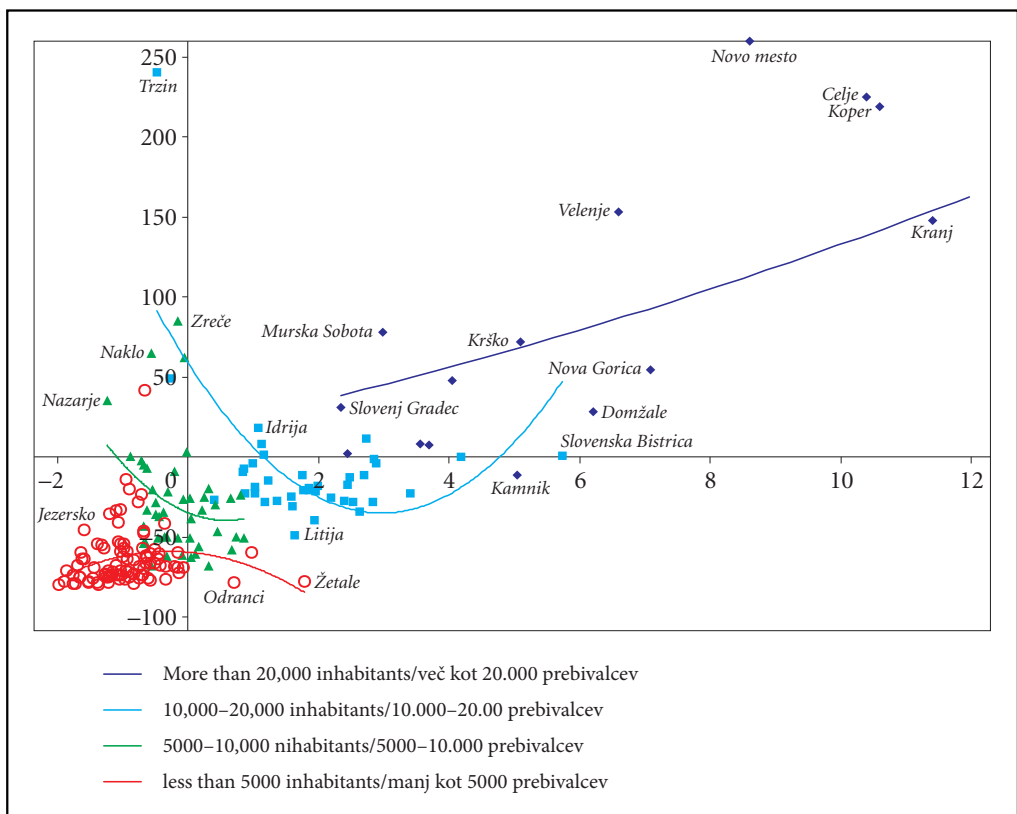

Figure 4: The index of developmental factors: on the basis of the measuring of the workforce market (excluding Ljubljana and Maribor).

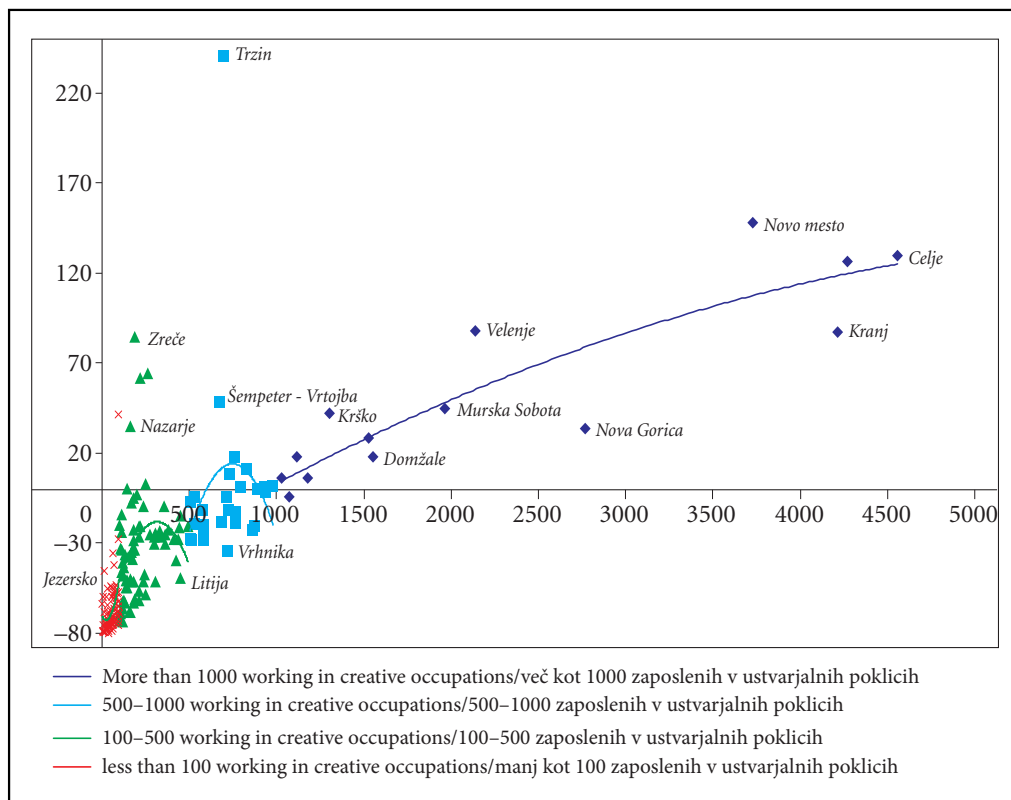
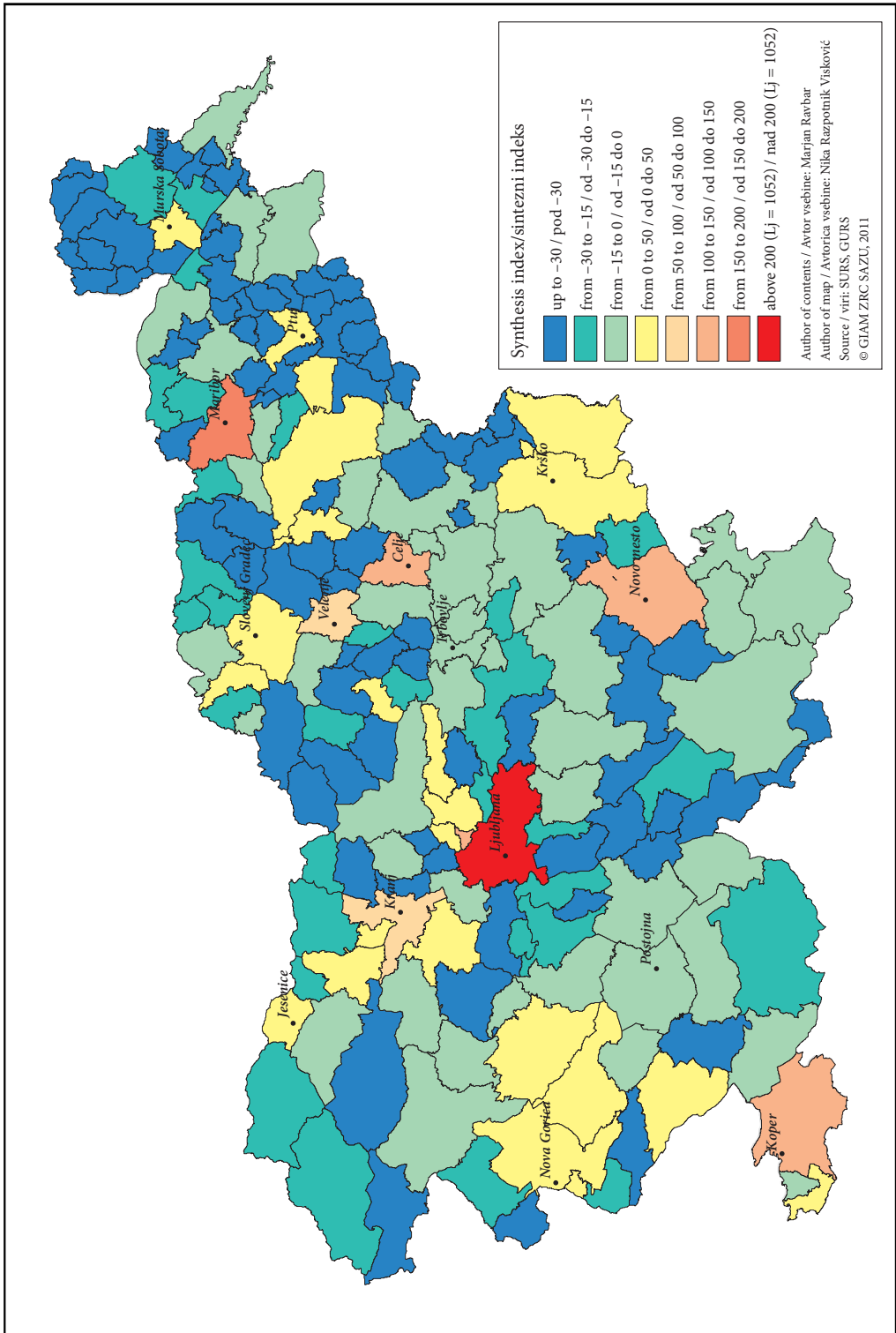

Figure 5: The index of developmental factors on the basis of the investment value (excluding Ljubljana and Maribor).

the Ljubljana city region. Ljubljana is host to all the ministries of the Republic of Slovenia and the majority of government offices, which means that the city also attracts numerous complementary activities, which are in close connection with public administration. Ljubljana is therefore also the most attractive centre for building a company, as the close vicinity of administrative bodies enables a smooth information flow among companies and state agencies. As a capital city, Ljubljana, with its central position, has numerous advantages, which strengthen its location attractiveness and with that raise its location value. Seeing that in public administration and in companies with higher added value, the majority of employees have higher education, which guarantees higher wages, this also shows in the income of the city. In 2010 the average gross wage in Ljubljana surpassed the average gross wage in Slovenia by 18.2%. The gross basis for the personal income tax per inhabitant, which surpasses the state average by 38.9% can also be regarded as highly above average. As a strong employment centre, Ljubljana has for a long time attracted people from all over the country, also from the bordering areas of Slovenia, as mainly people with the highest levels of education found employment in the Slovene capital.

What comes in handy are also the comparisons of class sizes of investment values between the shares of the inhabitants, investments, work-places, companies and registered researchers (ARRS collection), which show an inverse relationship between the average value of investments and the number of inhabitants, work-places and companies. Investments up to 5 million Euros are roughly for a half lower regarding the number of inhabitants or employed people, while the share of researchers is negligible. The ratios between the included indicators become more even when talking about investments between 20 and 50 million

Figure 6: Synthesis index of developmental factors in 2007. ►

Euros, the amount of which is roughly equivalent to the number of inhabitants, work-places and companies, while with researchers the share is for one third lower. The inverse relationship is characteristic only of Ljubljana and Maribor, as both cities (where 20% of the country's population lives) boast 40% of all investments, work-places and companies and a whopping 75% of all registered researchers.

Investment activities can be compared to a creative environment, which represents a wider, spatially rounded area, where administrative borders don't play a role, or don't represent a specific »distinguishable« measure, as their homogeneity lies in the way of dealing, adapting and managing the technical culture. They derive from the acquired tradition and the ability to learn new technologies, where factors are flexible in regards to the changing of economic and technological conditions.

As can be established from map 4, showing developmental factors of all three groups of selected measuring indicators, five sixths (84%) of Slovene municipalities have sub-average values. The density of investments and creative occupations can be seen only in six Slovene cities: Ljubljana, Maribor, Celje, Novo mesto, Koper and Kranj, where a half of all investments in Slovenia are located, as well as two fifths of creative occupations and four fifths of all researchers. More than a half of the entire population of Slovenia lives in their immediate influence areas.

4 Conclusion

Social-cultural conditions, social factors and developmental capabilities, which determine the extent of knowledge, are, from the geographic perspective, unevenly distributed and centered only on some of the biggest Slovene city agglomerations, which boast technical and social innovations and with that contribute to new economic growth. Contrary to information, which is nowadays accessible in every given moment and in almost all parts of Slovenia, knowledge, creativity and experience, which are connected to concrete creative social groups, are focused mainly on the central part of Slovenia. According to our analysis they focus mainly on six cities (Ljubljana, Maribor, Koper, Celje, Kranj and Novo mesto and partly Nova Gorica together with Šempeter), while smaller employment centres and secluded towns are in many cases pushed to the side. Their inhabitants depend on long daily commuting to the aforementioned urban centres.

City regions and their influence areas boast at the same time the spatial distribution of production capacities and the special centrality of financial and other managerial functions. Striving towards the de-concentration of economic geographic function doesn't reflect only in the spatial distribution of »flexible« work-places of creative occupations, but also in the dispersion of locations with modern technologies. These »laws« are employed mainly with uneven distribution of human resources, which are also subdued to dispersion, especially regarding the place of residence, which is influenced mainly by contemporary factors of attractiveness: infrastructure, the quality of living outside city centres and qualitative information sources. Under the pressure of an even competitiveness, cooperation is gaining in its importance. The cooperation between cities is regarded as the driving-force from two perspectives:

- from the strategic-political aspect, as the means for the strengthening of mutual social-cultural values and the strengthening of cultural and regional identity as well as territorial cohesion,
- from the developmental-political aspect, as the means for the acceleration of economic cooperation and the use of joint sources on the basis of modern infrastructure.

The speeding up of development, by raising the level of attractiveness, especially regarding settling down of creative social groups, plays an important role in the strengthening of area attractiveness for mobile investments. The aforementioned attractiveness is connected to the formation of the strategic role in dynamic and competitive cities, which, together with their satellite towns and outskirts, form a complete entity. Such examples are: Ljubljana, with settlements in the areas of Kamniškobistriška ravnina, Sorško polje between the towns of Medvode and Škofja Loka, and the area stretching towards Grosuplje, Litija and Vrhnika; Maribor with Ruše, Lenart v Slovenskih goricah, Slovenska Bistrica and Ptuj; Celje with Velenje, Štore and Žalec; coastal cities Koper, Izola, Piran and Portorož; Nova Gorica with surrounding towns in Spodnja Vipavska dolina; as well as more secluded areas with less developed hinterlands (Novo mesto with Suha Krajina and Bela Krajina or Murska Sobota with Goričko).

Intertwining between cooperation and competitiveness of cities are, on the basis of their common factor of creativity, tight. A balanced competitiveness is a decisive factor for regional cooperation in city regions and among them (Bergmann and Jakubowski, 2001). From the economic perspective competi-

tiveness leads to (informal) institutionalization of more economic and mobile factors, amongst which one of the most visible effects are migrations of companies (which represent the investment activity) and of the population to suburbanized city outskirts.

Slovenia is a country with lots of responsibilities on the level of 12 developmental regions. In real life these regions play a vital part in the establishment of regional politics. Indicators show, that functional reality doesn't follow institutionalized regional borders, which therefore cannot be regarded as real functional areas. Functional regions are those areas where a great part of daily activities in the field of economic and social activities of citizens and companies intertwine. They are defined by many indicators. The most important are daily migration flows, which surpass the borders of developmental regions, as well as the effects of knowledge flow and economic correlations. More could be done in the field of harmonizing interregional political aspects. Regional politics, based on the flow of knowledge, demands the improvement of cities' competitiveness on the national and regional levels, as well as the enforcement of mechanisms for connecting smaller cities into a unified urban system. It also strives towards the formation of sustainable »regional« bodies or associations for the strengthening and development of regional awareness and the ability to connect in joint tasks, which leads to the formation of innovative and flexible management regions.

The aims of regional politics have been based on the acceleration of polycentric development for over four decades. In realizing the even polycentric development the key role is played by the speeding-up of the diversity of economic elements, especially in those cities which depend on one single activity. The formation of network and partner relationships among Slovene cities represents a transformation of the existing strategies of accelerating regional development. In modern paradigm a balanced development includes also the formation of new relationships between urban and rural areas. What is also important is the dispersion of knowledge and innovations, which contributes to the higher level of general education and occupational particularities in depressed areas, as a constituent part of connecting individual units into larger integrated areas, with which minimal standards of accessibility to developmental-innovative developmental generators are met.

5 References

- Aydalot, P. 1986: *Milieux innovateurs en l'Europe*. Paris.
- Bergmann, E., Jakubowski, P. 2001: *Strategien der Raumordnung zwischen Kooperation und Wettbewerb. Informationen zur Raumentwicklung* 8. Bonn.
- Bole, D. 2008: Cultural industry as a result of new city tertiarization. *Acta geographica Slovenica* 48-2. Ljubljana. DOI: 10.3986/AGS48202
- Drucker, P. 1970: *Technology, Management and Society*. New York.
- Feldman, M., 2000: Location and Innovation: The New Economic Geography of Innovation, Spillovers and Agglomeration. *The Oxford Handbook of Economic Geography*. Oxford.
- Florida, R. L. 2005: *Cities and Creative Class*. Abingdon, London, New York.
- Fromhold-Eisebith, M. 1995: Das Kreative Milieu als Motor regionalwirtschaftlicher Entwicklung. *Forschungstrends und Erfassungsmöglichkeiten*. *Geographische Zeitschrift* 83/3–4, Stuttgart.
- Fromhold-Eisebith, M. 1999: Das kreative Milieu – nur theoretisches Konzept oder Instrument der Regionalentwicklung? *Raumordnung und Raumforschung*, Bayreuth.
- Fromhold-Eisebith, M. 2004: Innovative Milieu and Social Capital – Complementary or Redundant Concepts of Collaboration-based Regional Development? *European Planning Studies* 12-6. Abingdon. DOI: 10.1080/0965431042000251846
- Keynes, J.M. 1936: *General Theory of Employment, Interest and Money*. London.
- Kozina, J. 2010: Transport accessibility to regional centres in Slovenia. *Acta geographica Slovenica* 50-2. Ljubljana. DOI: 10.3986/AGS50203
- Kroehnert, S., Morgenstern, S., Klingholz, R., 2007: *Talente, Technologie und Toleranz – wo Deutschland Zukunft hat*. Berlin. Internet: www.Berlin-institut.org.
- Landry, C. 2006: *The Art of City Making*. London.
- Läpple, D. 2001: *Stadt und Region in Zeiten der globalisierung und Digitalisierung*. *Deutsche Zeitschrift fuer Komunalwissenschaft* 2. Berlin.

- Maillat, D. 1992: *The Innovation Process and the Role of the Milieu*. Enterprises innovatrices et développement territorial. Mailat. Neuchâtel.
- Maillat, D., Quévit, M., Senn, L. 1993: *Réseaux d'innovation et milieux innovateurs: Un pari pour le développement régional*. Neuchâtel.
- Mulec, B. 2011: *Kroženje možganov: nov cilj v povezovanju držav s diasporami*. Dve domovini 33. Ljubljana. International labour organization. Internet: <http://laborsta.ilo.org/> (19. 2. 2010).
- Meusbürger, P. 1998: *Bildungsgeographie, Wissen und Ausbildung in der räumlichen Dimension*. Heidelberg.
- Nijkamp, P., Mouwen, A. 1987: *Knowledge centers, information diffusion and regional development. The spatial impact of technological change*. London.
- Ravbar, M., Bole, D., Nared, J. 2005: *A creative milieu and the role of geography in studying the competitiveness of cities: the case of Ljubljana*. Acta geographica Slovenica, 45-2. Ljubljana. DOI: 10.3986/AGS45201
- Ravbar, M. 2009: *Economic Geographical Assessment of Investments – A Development Factor in Regional Development*. Acta geographica Slovenica, 49-1. Ljubljana. DOI: 10.3986/AGS49105
- Schumpeter, J. A. 1911: *Die Theorie wirtschaftlichen Entwicklung*. Berlin.
- SURS. 2008: *Statistični register delovno aktivnega prebivalstva: Delovno aktivno prebivalstvo (brez kmetov) v ustvarjalnih poklicih po občinah prebivališča in kraju dela ter področnih skupinah poklicev*. Ljubljana.
- Vaarst, K. V., Lorenzen, M. 2005: *The geography of the Danish Creative Class, A Mapping and Analysis*. Frederiksberg.
- Zorn, M., Komac, B. 2010: *The History of Acta geographica Slovenica*. Acta geographica Slovenica 50-1. Ljubljana. DOI: 10.3986/AGS50101

Ustvarjalne socialne skupine v Sloveniji: prispevek h geografskemu proučevanju človeških virov

DOI: 10.3986/AGS51204

UDC: 911.3:331(497.4)

COBISS: 1.01

IZVLEČEK: Analize regionalnih inovacijskih sistemov in njihovega prispevka h gospodarski rasti so v znanstveni literaturi že dobro uveljavljene. Ustvarjalne socialne skupine imajo nedvoumen učinek na regionalni razvoj. V prispevku analiziramo prostorsko razprostranjenost ustvarjalnih poklicev v Sloveniji. Ključna ugotovitev je, da so ustvarjalni poklici neenakomerno razporejeni. Z najvišjimi deleži posebej izstopajo zaposlitvena središča nacionalnega pomena in okoliške obmestne občine v nastajajočih se mestnih regijah. Območja z visokim deležem ustvarjalnih poklicev so bolj inovativna in njihov ekonomski in družbeni razvoj je uspešnejši.

KLJUČNE BESEDE: geografija, geografija človeških virov, ustvarjalne socialne skupine, Slovenija

Uredništvo je prejelo prispevek 5. maja 2011.

NASLOV:

dr. Marjan Ravbar

Geografski inštitut Antona Melika

Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti

Novi trg 2, SI – 1000 Ljubljana, Slovenija

E-pošta: marjan.ravbar@zrc-sazu.si

Vsebina

1	Uvod	311
2	Namen in metodološka pojasnila	312
3	Geografsko vrednotenje medsebojne povezanosti razvojnih dejavnikov	313
4	Sklep	317
5	Literatura	318

1 Uvod

V sodobnosti se vedno pogosteje razglablja o različnih oblikah družbene učinkovitosti. V ospredje stopajo zlasti raziskave, ki poskušajo proučiti povezanost med temeljnimi prvini družbene (ne)uspešnosti, kar dokazujejo tudi vedno številnejše objave v slovenski geografiji (Zorn in Komac 2010). Med nje v zadnjem obdobju sodijo zlasti raziskave o funkcionalni povezanosti gospodarske strukture s pokrajinskimi značilnostmi (naravnimi viri), infrastrukturno opremljenostjo, izobrazbeno ravnijo prebivalstva ter raziskave o inovacijskih lastnostih družbe, kot ključnih razvojnih dejavnikov v napredku kvalitete življenjske ravni prebivalstva v geografsko zaključenih območjih. Različni ekonomsko in naravno geografski pogoji so potemtakem pogosto razlog regionalnim disparitetam, ki jih mozaično sestavljajo posamezna pokrajinska območja z različno stopnjo razvitosti in hitrostjo preobrazbe strukturnih ter socialno ekonomskih sprememb.

Pojem družba znanja se je postopno začel uveljavljati kot socialno ekonomska razvojna zamisel že pri avstrijsko-ameriškem teoretiku managementa Druckerju (1970) v začetku sedemdesetih let prejšnjega stoletja. Po prvotnem razumevanju je le-ta pomenila gospodarsko ureditev, kjer znanje v primerjavi s kapitalom, delom in surovinami dobiva vse pomembnejšo vlogo. Njeni učinki pa so imeli v družbenem razvoju ugodne vplive na ekonomsko rast na eni strani, toda tudi na socialno diferenciacijo v družbi. To je bilo tudi obdobje, ko je razvitih deželah prišlo do močnega porasta državnih in tudi privatnih aktivnosti, zlasti v služnostnih dejavnostih ter hkrati do naglega povečevanja števila in kakovosti izobrazbene ravni, posebej na akademski stopnji izobrazbene ravni.

V devetdesetih letih so družbo znanja pričeli istovetiti tudi s pojmom informacijske družbe (Maillat, Quévit in Senn 1993, Fromhold-Eisebith 2004). Raziskave so se osredotočile na široko prežemanje dela z računalniki in njenim omrežjem (internet), ki je s pomočjo hitrega pretoka informacij omogočil hitrejše medsebojno povezovanje gospodarstva ter s tem nove oblike inovacijskih in povezovalnih procesov (mreženje). Zlasti se je povečal pomen znanja na področju komunikacijskih dejavnosti in njihovih organizacijskih sestavin (kot. npr. upravljanje z znanjem). Vse to pa je vplivalo spremenjen način življenja. Povečala se zlasti stopnja mobilnosti prebivalstva (Kozina 2010).

Pojem družbe znanja je v zadnjih desetletjih sovpadal še z drugimi pojmovanji sodobnih družbenih dogajanj. Zanj se uporabljajo tudi sorodni izrazi, zlasti npr. učeče se regije (Fromhold-Eisebith 1995; 1999; 2004) in ustvarjalno okolje (Aydalot 1986; Campagni 1991; Maillat, Quévit in Senn 1993). Povezani so z razpravami o učinkih postindustrijskega (postfordističnega) načina proizvodnje na družbo. Spodbujajo jih zlasti analize o inovativnem regionalnem razvoju kot prisposobi za sposobnost uspešnega prenosa novih znanj v prakso ter intenzivno povezovanje znanstveno-tehnoloških centrov z gospodarskimi omrežji in združenji. Različna poimenovanja, kjer znanje v družbenem napredku prevzema vodilno vlogo, je v osemdesetih letih dvajsetega stoletja promovirala skupina frankofonskih raziskovalcev »Groupe de Recherche Européene sur les Milieux Innovateurs« (GREMI), ki so s teoretskega vidika veliko prispevali k uveljavitvi pojma ustvarjalno okolje (Aydalot 1986).

Raziskave o ustvarjalnosti se pri različnih družboslovnih znanstvenih disciplinah, ki se ukvarjajo s to problematiko razlikujejo zgolj v podrobnostih: sociologija prednostno motri nastanek, širjenje in izrabo znanja v institucionalnem kontekstu. Ekonomska spoznanja izhajajo iz teorije rasti, ki ga pospešujeta stimulatивно politično in duhovno ozračje (Keynes 1936). Kasnejše raziskave temelje še na tehnološkem napredku, temelječem na inovacijah, raziskovanju in akumulaciji človeškega kapitala kot izvoru rasti. Povezanost novih znanj s podjetništvom rojeva komercializacijo novih idej, ki so gonilna sila gospodarskega napredka in s tem regionalnega razvoja (gl. npr. Schumpeter 1911; Feldman, 2000).

Tudi teoretske in empirične raziskave geografije človeških virov (Läpple, 2001) pridobivajo na pomenu. Prevladujoče izhodišče jim je, da uveljavljanje znanja tolmačijo s prostorsko razporeditvijo njihovih nosilcev. Izhajajo tudi iz teze, da globalizacija omogoča mreženje proizvodnje, ki je vse manj odvisna od regionalne vpetosti v zaključeno geografsko okolje. Povezovanje v različne nadnacionalne tvorbe ima tudi pomembne učinke na prostorske strukture. Pri tem ima izgrajevanje omrežja transportnih koridorjev daljnosežne posledice za razvoj mest kot razvojnih generatorjev. Omogoča širitev njihovih gravitacijskih zaledij in z njimi je povezana naraščajoča mobilnost prebivalstva. Vidni učinek je v oblikovanju mestnih regij, ki tako postajajo poligon prestrukturiranja družbenih procesov. Z njimi se oblikujejo nove možnosti za mrežno povezovanje in skrb za pospeševanje ugodnega gospodarskega vzdušja za človeški in socialni kapital.

Zlasti s ponudbo privlačnih lokacij za naseljevanje, s širjenjem ponudbe materialne in nematerialne infrastrukture. Kopičenje znanja ima tako vzajemne in obojestranske učinke na oblikovanje mestnih regij in preobrazbo v gospodarskih aktivnostih. V teh pogojih so se mesta – kot razvojni generatorji – prisiljena prilagajati spremenjenim silnicam, ki spodbujajo konkurenčnost.

Povezanost med človeškimi viri in stopnjami gospodarske rasti obravnavajo številne raziskave (npr. Meusburger 1998; Florida 2005; Landry 2006; Scott 2006; Vaarst in Lorenzen 2006; Kroehnert, Morgenstern in Klingholz 2007), ki dokazujejo, da so visoko kvalificirana delovna mesta odločujoč dejavnik pri sodobnem oblikovanju naselbinskega sistema. Ugledni raziskovalec Florida (2005) v svojih analizah dokazuje, da imajo lokacijski dejavniki zlasti v skupini tako imenovanih ustvarjalnih poklicev pomemben vpliv na odločitev o kraju bivanja. Skupna značilnost jim je, da se najpogosteje naseljujejo v širšem zaledju ekonomsko uspešnega urbanega središča. Koncentracija ustvarjalne populacije je osredotočena le v določenih mestnih aglomeracijah, ki izžarevajo tehnične in družbene inovacije in na ta način ustvarjajo nove zametke gospodarske rasti.

2 Namen in metodološka pojasnila

Ustvarjalnost (*lat. creatio = ustvarjalnost*) predstavlja uspešno in inovativno reševanje različnih nalog v družbi in ni v izključni domeni znanstvenikov ali umetnikov. Ustvarjalne skupine je izjemno težko prepoznati, kajti njihove dejavnosti se medsebojno zelo razlikujejo (Bole 2008). Najtežje je iz njih izluščiti vsebino ustvarjalnosti. Načelno so te skupine sposobne prepoznati problem in na tej podlagi razvijati nove zamisli ali jih svojevrstno kombinirati, tako da ustvarjajo nove proizvode. Gre za raznolike dejavnosti, ki se odražajo na številnih področjih družbenega življenja. Florida (2005) ustvarjalne skupine deli na tri podskupine: jedro tvorijo ljudje, ki ustvarjajo novo znanje. Po njem sem sodijo zlasti inženirji tehničnih profilov, naravoslovci ter učitelji in raziskovalci iz gospodarstva, družboslovnih in humanističnih znanosti. Po njegovem mnenju te visoko ustvarjalne socialne skupine (*creative core*) poganjajo družbeno-gospodarski in tehnološki razvoj. Naslednjo podskupino sestavljajo strokovnjaki, zaposleni v izvršilno upravljaljskih poklicih (*creative professionals*). To so npr. direktorji in predsedniki uprav, visoki državni uradniki, strokovnjaki v raznovrstnih humanističnih, družboslovnih, izobraževalnih, medicinskih vedah, odvetniki, ipd., ki podpirajo gospodarski razvoj in tako posredno vzpostavljajo interakcije z drugim znanjem. Umetniki (*Bohemians*) tvorijo tretjo podskupino ustvarjalnega razreda. Kulturni ustvarjalci in poustvarjalci, kamor sodijo glasbeniki, publicisti, pisatelji in likovniki, sicer ne prijavljajo novih patentov, vendar je njihova dejavnost eden najpomembnejših kazalnikov za odprtost, prepoznavnost in raznovrstnost v pokrajinski podobi. Pomenijo tudi svojevrstno privlačnost za prvi dve skupini ustvarjalnih poklicev. Postavil je še hipotezo, da se vse tri skupine ustvarjalnih poklicev medsebojno vzajemno vplivajo drug na drugega in na ta način pospešujejo ekonomski napredek določenega družbenega okolja. Kot izhodišče je v svoji teoriji ustvarjalnega kapitala, kot temelj postavil prosto izbiro kraja bivanja in delovnega mesta pri katerem pa imajo po njegovem odločujočo vlogo zlasti toleranca do raznolikosti nazorskih pogledov in kulturna raznoterost priseljencev, kot tudi pospeševanje družbenega vzdušja za odprtost do uresničitve novih zamisli.

Kopičenje ustvarjalnih prebivalstvenih skupin je v določenih geografsko zaokroženih območjih povezano z izbranimi gospodarskimi aktivnostmi, ki so v sodobnih globalizacijskih pogojih vpete v tekmovalnost in zato še posebej čutijo potrebo po visoko izobraženih in ustvarjalnih sodelavcih, kot so npr. raziskave in razvoj v naravoslovnih in tehničnih vedah, povezanih s *Hightech* podjetji, marketingom ali oblikovanjem (o migraciji visoko izobraženih kadrov glej Mulec 2011).

Za potrebe pričujočega prispevka smo uporabili zbirke delovno aktivnega prebivalstva po enotah področnih skupin poklicev, stopnji šolske izobrazbe in občini dela/bivanja za obdobje 2005–2008. Podatkovne zbirke so tako prevzete iz statističnega registra delovno aktivnega prebivalstva (SRDAP), ki jih vodi SURS. Za raziskavo je pomembno, da iz množice različnih poklicev izluščimo reprezentativne kategorije glede na njihovo ustvarjalnost, kar je iz številnih praktičnih primerov tvegano početje. Ne glede na pričakovane pasti in raziskovalna tveganja, smo se naslonili na Floridovo tipologijo. Razporeditev hkrati temelji na mednarodno primerljivi standardni klasifikaciji poklicev ISCO-88 (International Standard Classification of Occupations).

3 Geografsko vrednotenje medsebojne povezanosti razvojnih dejavnikov

Analiza statističnih podatkov je za leto 2008 pokazala, da so ustvarjalni poklici v Sloveniji predstavljali 7,4 % od skupnega števila prebivalstva, oziroma 18,1 % od aktivnega prebivalstva. Med tremi podskupinami ustvarjalnih poklicev predstavljajo strokovnjaki s 5,23 % najštevilčnejšo skupino, medtem ko je delež kulturnih ustvarjalcev predstavljal 0,23%. Razporeditev ustvarjalnih poklicev po razvojnih regijah izkazuje izrazito koncentracijo v Osrednjeslovenski razvojni regiji, kjer je skoraj polovica vseh ustvarjalnih poklicev v Sloveniji. Zaradi izjemne koncentracije je delež ustvarjalnih poklicev v primerjavi s številom prebivalstva v regiji v vseh ostalih razvojnih regijah pod državnim povprečjem. Več kot trikrat manj (28 %) jih je v Podravju, nato pa po številu in deležih sledita Savinjska (8,6 %) in Gorenjska razvojna regija (7,4 %). Okrog 5 % ustvarjalnih poklicev je potem še v Obalno-kraški regiji ter na Dolenjskem in Goriškem. Primerjave deležev ustvarjalnih poklicev z aktivnim prebivalstvom izkazujejo nekoliko ugodnejšo razporeditev med razvojnimi regijami pri čemer delež v Osrednji Sloveniji še vedno predstavlja več kot četrtno, na Koroškem, Notranjskem, Pomurju, Savinjskem in Posavju pa po osmino.

Preglednica 1: Število zaposlenih v ustvarjalnih poklicih po kraju dela in bivanja ter deleži po razvojnih regijah Slovenije (Vir: SURS, 2008, lastni izračuni).

razvojne regije	število ustvarjalnih poklicev	delež ustvarjalnih poklicev po kraju dela/bivanja (%)	delež ustvarjalnih poklicev glede na število prebivalcev v regiji	delež ustvarjalnih poklicev glede na aktivne prebivalce regije
Dolenjska	19430	4,9/5,6	5,2	10,3
Gorenjska	13657	7,4/9,8	5,6	10,8
Goriška	7764	46/5,6	5,8	11,1
Koroška	3118	2,2/2,8	4,4	9,1
Notranjska	1861	1,4/2,1	4,1	8,8
Obalno-kraška	8132	5,1/5,5	7,3	11,9
Osrednjeslovenska.	71892	46,5/36,8	13,9	18,1
Podravje	7522	12,7/13,6	5,9	11,5
Pomurje	2314	3,3/3,9	4	9,4
Posavje	5080	2,0/2,5	4,2	9,4
Savinjska	11462	8,6/10,0	5	9,1
Zasavje	3384	1,2/1,7	4,1	9,8
Slovenija	155616	7,0	7,4	12,9

Za podrobnejšo presojo razporeditve ustvarjalnih poklicev smo za primerljivost uporabili merilo, ki se v tovrstnih raziskavah navadno uporablja. Poimenovali smo ga kot lokacijski kvocient, ali količnik koncentracije. Z njegovo pomočjo smo ugotovili, kakšna je bila razporeditev ustvarjalnih poklicev glede na nek drug bolj kompleksen pojav, npr.: glede na razmestitev števila aktivnega prebivalstva. Indeks koncentracije hkrati še predstavlja gostoto ustvarjalnih poklicev glede na skupno število aktivnega prebivalstva v določenem območju. Obrazec, po katerem ga računamo je naslednji:

$$\text{Lokacijski koeficient} = \frac{\text{število ustvarjalnih poklicev v regiji/število aktivnega prebivalstva v regiji/število ustvarjalnih poklicev v Sloveniji/število aktivnega prebivalstva v Sloveniji}}$$

Izračune smo opravili tako na ravni razvojnih regij, kot tudi na ravni lokalnih skupnosti. Obe merili sta dvojna kvocienta in zato ne prikazujeta absolutnih vrednosti, pač pa zaradi upoštevanja širšega pojava merita relativni pomen ustvarjalnosti v posamezni administrativni enoti. Ta koeficient ponazarja v kolikšni meri delež ustvarjalnih poklicev v posamezni lokalni skupnosti (ali razvojni regiji) odstopa od državnega povprečja. Čim bolj vrednosti lokacijskega koeficienta presegajo vrednost 1,0, tem močnejše je zastopana kategorija ustvarjalnih poklicev v primerjavi s slovenskim povprečjem. Vrednosti pod 1,0 pa izkazujejo podpovprečne deleže.

Kot izhaja iz preglednice št. 2, je ta koeficient v najbolj urbaniziranem širšem ljubljanskem območju visoko nadpovprečen (prim. Ravbar, Bole in Nared 2008). V vseh ostalih regijah pa zaradi izrazite koncentracije v Ljubljani, podpovprečen. Razumljivo je, da več kot štiri petine (84,8 %) ustvarjalnih poklicev vseh treh podskupin dela v mestih in tradicionalnih zaposlitvenih središčih oz. urbaniziranih okoljih, medtem ko ta delež na podeželju dosega dobro sedmino (15,2 %). Posebej prihaja do izraza koncentracija v že oblikovanih mestnih regijah največjih slovenskih mest. Spodnja preglednica prikazuje še razmerja med podskupinami ustvarjalnih poklicev. Prevladujejo strokovnjaki (*Creative core*), čigar delež v povprečju predstavlja skoraj tri četrtine.

Preglednica 2: Lokacijski koeficienti med mestnimi območji in podeželskimi občinami ter razmerja med deleži strokovnjakov in kulturnimi ustvarjalci (Vir: SURS, 2008, lastni izračuni).

razvojne regije	lokacijski koeficient			delež ustvarjalnih poklicev v mestih (%)	delež strokovnjakov (%)	delež umetnikov (%)
	skupaj	mestna območja	podeželske občine			
Slovenija	1,00	1,31	0,43	85	70	3,1
Gorenjska	0,75	0,81	0,43	91	69	2,1
Goriška	0,78	1,03	0,53	66	75	2,0
Dolenjska	0,70	1,05	0,44	63	75	1,4
Koroška	0,59	0,71	0,36	79	72	1,3
Notranjska	0,55	0,85	0,43	45	72	1,6
Obalno-kraška	0,98	1,06	0,70	84	69	4,1
Osr. Slov.	1,87	2,06	0,50	97	68	4,1
Podravje	0,80	1,07	0,38	81	72	3,0
Pomurje	0,53	1,38	0,37	42	76	1,6
Savinjska	0,67	0,97	0,42	67	72	1,6
Posavje	0,56	0,61	0,42	81	71	1,1
Zasavje	0,55	0,55	0,00	100	70	1,1

Opomba: rdeča oznaka pomeni nadpovprečno stanje.

Primerjave ustvarjalnih poklicev med krajem dela in občinami bivanja po razvojnih regijah izkazujejo precejšnje razlike (prim. Marot 2010), ki povedo, da v vseh regijah, razen osrednjeslovenske s presežkom 14 503 (ali 20 %), manj delovnih mest v kraju dela, kar posledično sproža obsežne medregionalne dnevne migracije, usmerjene proti Ljubljani. Najbolj izrazit negativni saldo je na Notranjskem, Zasavju in Gorenjskem (gl. preglednico št. 3 in grafikon št. 1).

Preglednica 3: Primerjava aktivnega prebivalstva med krajem dela in krajem bivanja po razvojnih regijah (Vir: SURS, 2008, lastni izračuni).

razvojna regija	aktivno prebivalstvo po kraju bivanja		aktivno prebivalstvo po kraju dela		razlika: delo – bivališče		Saldo v skupini ustvarjalnih poklicev v %
	vsi (A)	ustvarjalni poklici (B)	vsi (C)	ustvarjalni poklici (D)	C – A	D – B	
Dolenjska	59521	8837	54171	7764	-5350	-1073	-14
Gorenjska	85468	15286	72961	11462	-12507	-3824	-33
Goriška	50755	8624	48926	7522	-1829	-1102	-15
Koroška	30021	4269	26330	3384	-3691	-885	-26
Notranjska	23887	3522	18289	2314	-5598	-1208	-52
Obalno-kraška	47558	8595	47436	8132	-122	-463	-6
Osr.Slov.	227586	57389	280962	71892	+53376	+14503	+20
Podravje	129054	20438	125617	19430	-3437	-1008	-5
Pomurje	44238	5832	39443	5080	-4795	-752	-15
Posavje	28507	3944	23597	3118	-4910	-826	-26
Savinjska	109646	15734	107591	13657	-2055	-2077	-15
Zasavje	18314	2562	13022	1861	-5292	-701	-38

Slika 1: Razmerja lokacijskih koeficientov med ustvarjalnimi poklici po občini bivanja in kraju zaposlitve po razvojnih regijah Slovenije. Glej angleški del prispevka.

Po občinah so razlike še znatnejše. Tako ima na primer Ljubljana med ustvarjalnimi poklici glede na kraj dela presežek za 24 029 delovnih mest in se težnje po koncentraciji še nadaljujejo, saj se je razlika glede na presežek števila delovnih mest z ustvarjalnimi poklici od leta 2006 do 2008 povečala za 2 204 ali za 9,2 %. Na drugi strani pa imajo občine v neposrednem ljubljanskem zaledju npr.: Grosuplje, Medvode, Kamnik, Vrhnika in Domžale – primanjkljaj, ki je v vsaki izmed njih večji od dveh tisočev ustvarjalcev. Primeri nazorno kažejo nadpovprečno stopnjo pojava suburbanizacije v tej socialni skupini in posledično pomembno prispevajo k visokemu deležu dnevne delovne migracije iz teh občin proti Ljubljani. V povprečju dnevne migracije predstavljajo sedmino aktivnega prebivalstva, v osrednjeslovenski regiji pa petino.

Podrobnejša analiza ustvarjalnih poklicev po območjih lokalnih skupnosti na podlagi izračunov lokacijskega kvocienta še izraziteje izkazuje prevlado Ljubljane kjer lokacijski koeficient skoraj trikrat presega državno povprečje. Med vsemi občinami je nadpovprečen še v Mariboru, Celju, Kranju, Kopru, Novem mestu in Novi Gorici. Če pa primerjamo zgolj podskupino strokovnjakov pa sta se naštetim mestom priključila še Trzin in Šempeter - Vrtojba. Na drugi strani pa vrsta srednje velikih zaposlitvenih središč v skupini ustvarjalnih poklicev izkazuje podpovprečne vrednosti. Povsem razumljivo je, da so majhne in na novo nastale občine v obmejnih območjih, zlasti v SV Sloveniji bolj ali manj brez socialnih skupin zaposlenih v ustvarjalnih poklicih glede na kraj zaposlitve.

Slika 2: Razporeditev zaposlenih v ustvarjalnih poklicih. Glej angleški del prispevka.

V naslednjem koraku smo z uporabo posebnega nabora kazalnikov v integriranem raziskovalnem modelu primerjali medsebojno povezanost ustvarjalnosti z ostalimi vidiki konkurenčnosti. V ta namen smo v sistem vrednotenja vključili (1) velikost gravitacijskega zaledja pomembnejših urbanih središč, oziroma stopnjo središčnosti v povezavi s stopnjo urbaniziranosti, (2) stanje in razvoj trga delovne sile, zlasti v segmentu izobrazbene sestave in števila raziskovalcev ter (3) stopnjo ekonomske razvitosti na podlagi obsega naložb in razvoja podjetništva. Poimenovali smo ga kot indeks razvojnih dejavnikov. Z njim ponujamo možnost konkretizacije analize razvojne uspešnosti z natančno opredeljenimi in merljivimi kazalniki. Natančnejši prikaz razvojnih kazalnikov prikazuje spodnja preglednica:

Preglednica 4: Kazalniki za vrednotenje razvojnih dejavnikov.

vrednotenje	kazalnik
velikost vplivnega območja	<ul style="list-style-type: none"> • stopnja urbanizacije, obseg in rast prebivalstva v gravitacijskem zaledju med letoma 2000 in 2008
trg delovne sile	<ul style="list-style-type: none"> • gibanje števila zaposlenih/1000 prebivalcev med leti 2000 in 2008 (indeks zaposlenosti), • število zaposlenih v ustvarjalnih poklicih v letu 2008 (indeks ustvarjalnosti) in • število raziskovalcev/1000 zaposlenih v ustvarjalnih poklicih med leti 2000 in 2007 (indeks talenta)
obseg naložb	<ul style="list-style-type: none"> • vrednost naložb in naložb/prebivalca med leti 2000 in 2007 (indeks naložb), • razvoj števila podjetij med leti 2000 in 2007 (indeks razvoja podjetništva)

Najprej smo razvojne dejavnike razčlenili z razvojnimi indeksi na treh področjih, ki označujejo velikost (vplivnega) območja v gravitacijskem zaledju in njegovo dinamiko, trg delovne sile v povezavi s številom zaposlenih v ustvarjalnih poklicih in raziskovalnih dejavnostih ter obseg naložb v povezavi z razvojem podjetništva. Vrednotenje je potekalo na dveh ravneh: (1) na ugotavljanju stanja in (2) razvojnih teženj. V prvem primeru je bilo presečno leto 2008 (2007). Za ugotavljanje razvojnih teženj pa smo sledili spremembam od leta 2000, ki kaže na spreminjanje izbranih kazalnikov razvojnih dejavnikov v zadnjih nekaj letih. Skladno s predstavljeno metodologijo smo najprej za vsakega od naštetih kazalnikov (področij) izračunali indekse razvojne uspešnosti na posamezni ravni. V naslednjem koraku smo za vsakega med zgoraj navedenimi kazalniki najprej poiskali srednjo vrednost, potem pa za vsako lokalno skupnost ugotovili razlikovanje od povprečne vrednosti. V drugem koraku smo nato za vse teritorialne enote izračunali vrednosti razvojnega indeksa tako, da smo jim pripisali vrednost med povprečnim in dejanskim stanjem. Vrednosti posameznega indeksa so tako lahko tudi negativne. Značilnosti posamezne teritorialne enote so torej odvisne

od razlikovanja od vrednosti povprečja na državni ravni. Pri izračunavanju vmesne stopnje razvojnih indeksov smo torej najprej poskušali ugotoviti indeks stanja razvojne uspešnosti in nato še indeks razvojnih teženj, ki kaže dinamiko gibanja izbranih kazalnikov ustvarjalnosti. Iz tako dobljenih indeksov na vmesni stopnji (indeksa stanja in indeksa razvojnih teženj) smo v zadnjem koraku izračunali še sintezni indeks razvojne uspešnosti. Tega za posamezno teritorialno enoto izračunamo tako, da seštejemo njene vrednosti obeh indeksov vmesne ravni in dobljeno vsoto delimo s številom vseh izbranih kazalnikov. Dobljeni rezultat – indeks razvojne uspešnosti – je torej skupni, sintetični kazalnik razvojnih dejavnikov vseh navedenih razsežnosti. Če predstavimo posamezne lokalne skupnosti v koordinatnem sistemu, pri čemer so na abscisni osi vrednosti indeksov teženj razvojnih dejavnikov, na ordinatni pa vrednosti indeksov stanja razvojnih dejavnikov, dobimo matrico razvoja.

Prva razsežnost primerjav razvojnih dejavnikov temelji na velikosti gravitacijskega zaledja. Pozitivne vrednosti in ugodno razvojno dinamiko imajo mesta z nadpovprečno stopnjo urbaniziranosti in pomembnejšim gravitacijskim zaledjem, torej Ljubljana s satelitskima mestoma Domžale in Kamnik ter nadaljevanjem proti Kranju, Škofji Loki in somestju Jesenice–Radovljica–Bled, Maribor skupaj s Slovensko Bistrico in Ptujem, Koper z drugimi obalnimi mesti, Celje z Velenjem in Žalcem ter Novo mesto, Nova Gorica ter somestje Krško–Brežice. Sledi skupina 38 občin z gravitacijskim zaledjem med 10 in 20 tisoč prebivalci; izračuni njihovih razvojnih indeksov kažejo stagnirajoče vrednosti. Pri preostalih skoraj treh četrtinah (71,5 %) občin z manjšim gravitacijskim zaledjem je razvojni indeks negativen.

Slika 3: Indeks razvojnih dejavnikov: na podlagi velikosti gravitacijskega zaledja (brez Ljubljane in Maribora). Glej angleški del prispevka.

Drugo primerjav razvojnih dejavnikov je povezana s trgom delovne sile, temelji na razsežnostih zaposlenosti v ustvarjalnih poklicih, t. i. indeks ustvarjalnosti in talenta, kaže, da je kritična masa za pozitivne težnje pri razvojnem preboju najmanj 500 delovnih mest v ustvarjalnih poklicih oziroma, da delež registriranih raziskovalcev presega odstotek vseh delovnih mest. Skupino devetih mest z več kakor 1000 delovnimi mesti v ustvarjalnih poklicih in z nadpovprečnim razvojnem indeksom sestavljajo Ljubljana (z indeksom 55,1), ki ima petkrat višje razvojne vrednosti kakor Maribor (11,2). Največjima slovenskima mestoma sledijo: Celje (3,8), Koper (3,5), Kranj (3,5), Novo mesto (3,0), Nova Gorica (2,0), Velenje (1,4) in Murska Sobota (1,2). Nadpovprečne vrednosti imajo še občine Kamnik, Domžale, Grosuplje, Litija, Vrhnika, Horjul, Borovnica, Škofja Loka, Žiri, Železniki, Jesenice in Radovljica v vplivnem območju Ljubljane, občini Slovenska Bistrica in Ptuj v vplivnem območju Maribora, občine Žalec, Štore, Radeče in Zreče v vplivnem območju Celja, občine Trebnje, Šentjernej, Krško in Brežice v vplivnem območju Novega mesta, občine Piran, Izola in Sežana v vplivnem območju Kopra, občina Idrija v vplivnem območju Nove Gorice ter občine Slovenj Gradec, Ravne na Koroškem, Trbovlje, Zagorje ob Savi, Ajdovščina, Šempeter - Vrtojba in Postojna. Preostali del lokalnih skupnosti, ki predstavlja štiri petine slovenskih občin, ima negativne vrednosti.

Slika 4: Indeks razvojnih dejavnikov: na podlagi vrednotenja trga delovne sile (brez Ljubljane in Maribora). Glej angleški del prispevka.

Tretjo razsežnost razvojnih dejavnikov predstavljajo naložbe in z njimi povezano spreminjanje števila podjetij (Ravbar 2009). Indeks teh dejavnikov kaže, da ima le 34 (18 %) občin nadpovprečne vrednosti. Razlikujemo dve podskupini. Prvo sestavljajo občine z več kakor 500 milijonov evrov vrednimi naložbami: Ljubljana, Maribor (razmerje proti Ljubljani je 1 : 5,7), Novo mesto, Koper, Celje, Kranj in Velenje z razvojnem indeksom nad 160. Sledi skupina občin z 200 do 500 milijonov € vrednimi naložbami in s se vedno pozitivnim indeksom razvojnih dejavnikov: Krško, Lukovica, Nova Gorica, Ptuj, Murska Sobota, Domžale, Brežice, Slovenj Gradec, Slovenska Bistrica, Jesenice, Trebnje, Piran, Zreče, Ajdovščina, Radovljica, Kamnik, Šempeter - Vrtojba, Sežana, Kidričevo, Lendava, Idrija, Vipava, Slovenske Konjice, Izola, Žirovnica, Škofja Loka in Grosuplje (pri čemer velja opozoriti, da je razmerje naložb med Ljubljano in Grosupljem kar 1 : 230). Ostale občine imajo negativne vrednosti, pri čemer je na primer razmerje naložb med mestno občino Ljubljana in občino z najmanj naložbami Razkrižjem celo 1 : 43.000, kljub temu da je razmerje med njunim številom prebivalcev 1 : 193, razmerje v številu delovnih mest pa 1 : 5397.

Slika 5: Indeks razvojnih dejavnikov na podlagi obsega naložb (brez Ljubljane in Maribora). Glej angleški del prispevka.

Sklepno razsežnost razvojnih dejavnikov na podlagi uporabljene metodologije sestavlja sintezno vrednotenje izbora razvojnih dejavnikov. Kazalniki naložbenih dejavnosti in usposobljenosti človeških virov, družbenega kapitala in inovacij nakazujejo, da prednjačijo naša največja mesta, še zlasti ljubljanska mestna regija. V Ljubljani je sedež vseh ministrstev in večine vladnih služb, zato mesto privablja številne komplementarne dejavnosti, ki so tesno povezane z javno upravo. Ljubljana je tudi najprivlačnejše središče za umeščanje sedežev podjetij, saj bližina upravnih organov omogoča pretok informacij med podjetji in državnimi ustanovami. Kot glavno mesto s središčnim položajem je deležna številnih ugodnosti, ki krepijo njeno lokacijsko privlačnost in tako povečujejo lokacijsko rento. Ker je v javni upravi in podjetjih z visoko dodano vrednostjo zaposlena zvečina bolj izobražena delovna sila, ki je tudi bolj plačana, se to pozna tudi pri prihodkih mesta. Leta 2010 je povprečna bruto plača v Ljubljani presegala povprečno bruto plačo v Sloveniji za 18,2%. Močno nadpovprečna je tudi bruto osnova za dohodnino na prebivalca, ki državno povprečje presega za 38,9%. Kot močno zaposlitveno središče Ljubljana že dalj časa privablja prebivalstvo iz celotne države, tudi z obrobja Slovenije, pri čemer se v mestu zaposlujejo (naj)bolj izobraženi.

Poučne so tudi primerjave velikostnih razredov naložbenih vrednosti med deleži prebivalstva, naložb, delovnih mest, podjetij in registriranih raziskovalcev (zbirka ARRS), ki kažejo obratno sorazmerje med povprečno višino naložb ter številom prebivalcev, delovnih mest in podjetij. Naložbe v razredih do 5 milijonov evrov so okvirno za polovico nižje glede na število prebivalcev oziroma zaposlenih, medtem ko je delež raziskovalcev zanemarljiv. Razmerja med upoštevanimi kazalniki se uravnovesijo šele v razredu naložb med 20 in 50 milijonov evrov, katerih višina je približno enakovredna številu prebivalcev, delovnih mest in podjetij, medtem ko je delež raziskovalcev še vedno za tretjino nižji. Obratni razmerji imata le Ljubljana in Maribor, saj sta v obeh mestih (kjer prebiva petina prebivalstva Slovenije) dve petini naložb, delovnih mest in podjetij ter kar tri četrtnine registriranih raziskovalcev.

Naložbene dejavnosti lahko torej enačimo z ustvarjalnim okoljem, ki predstavlja širše, prostorsko zaključeno območje, pri čemer administrativne meje niso pomembne oziroma ne predstavljajo nekega posebnega razpoznavnega merila, temveč gre za homogenost v načinu ravnanja ter za zmožnost prilagajanja in obvladovanje tehnične kulture. Izhajajo iz pridobljene tradicije in velike sposobnosti učenja novih tehnologij, pri čemer so se akterji zmožni hitro odzivati na spreminjanje gospodarskih in tehnoloških razmer.

Kot lahko razberemo iz karte 4 razvojnih dejavnikov med vsemi tremi skupinami uporabljenih kazalnikov vrednotenja ima pet šestin (84%) slovenskih občin podpovprečne vrednosti. Zgoščenost trga delovne sile, zlasti ustvarjalnih poklicev in s tem povezanih naložbenih aktivnosti je zaznati zgolj v šestih mestih: Ljubljana, Maribor, Novo mesto, Celje, Koper in Kranj, kjer je bilo osredotočenih polovica vseh naložb v Sloveniji in kjer je bilo zaposlenih dve petini ustvarjalnih poklicev in štiri petine raziskovalcev. V njihovih neposrednih vplivnih območjih je živela dobra polovica prebivalcev Slovenije.

Slika 6: Sintečni indeks razvojnih dejavnikov in letu 2007.
Glej angleški del prispevka.

4 Sklep

Socialno-kulturne razmere, družbeni dejavniki in razvojne zmožnosti, ki določajo obseg znanja, so z geografskih vidikov neenakomerno razporejene in osredotočene le v nekaj največjih slovenskih mestnih aglomeracijah, ki od tam izžarevajo tehnične in družbene inovacije. V njih se ustvarjajo novi zarodke gospodarske rasti. V nasprotju z informacijami, ki so dandanes dosegljive v vsakem trenutku in skoraj v slehernem delu Slovenije, so znanje, ustvarjalnost in izkušnje povezani s konkretnimi ustvarjalnimi socialnimi skupinami in večinoma osredotočeni – po naši analizi le v šestih mestih (Ljubljana, Maribor, Koper, Celje, Kranj in Novo mesto ter pogojno tudi Nova Gorica, vendar skupaj s Šempetrom), pri čemer so manjša zaposlitvena središča in posebno odročnejši kraji od njih največkrat odrezani. Tam živeči prebivalci pa odvisni od obsežnih dnevnih potovanj v našeta urbana središča.

V mestnih regijah in njihovih vplivnih območjih prihaja sočasno do prostorske razpršenosti proizvodnih zmogljivosti ter prostorskega osredotočenja zlasti finančnih in drugih upravljaljskih funkcij. Stremljenje k dekoncentraciji ekonomsko geografskih funkcij se ne odseva le v prostorski razporeditvi prožnih delovnih mest ustvarjalnih poklicev, ampak tudi v razpršenosti lokacij s sodobnimi tehnologijami. Te zakonitosti veljajo zlasti pri neenakomerni razporeditvi človeških virov, ki so prav tako podvržena razprševanju, zlasti glede kraja bivanja, na katero vplivajo sodobni dejavniki privlačnosti: zlasti infrastrukturna opremljenost,

kvaliteta bivanja izven mestnih središč ter kakovostni informacijski tokovi. Pod pritiski uravnotežene tekmovalnosti pridobiva na pomenu še sodelovanje. Sodelovanje mest označujemo kot gonilno silo z dveh vidikov:

- s strateško-političnega kot sredstva za poglobitev medsebojnih socialno-kulturnih vrednot, krepitev kulturne in regionalne identitete ter teritorialne kohezije,
- z razvojno-političnega kot sredstva za pospeševanje gospodarskih prepletanj, izrabo skupnih virov na temeljih sodobne infrastrukturne opremljenosti.

Pospeševanje razvoja tudi z uvajanjem mikavnosti za naseljevanje zlasti ustvarjalnih socialnih skupin igra pomembno vlogo pri krepitvi privlačnosti območij za mobilne naložbe. Le-ta je povezana z oblikovanjem strateške vloge v dinamičnih in konkurenčnih mestih, ki skupaj s satelitskimi mesti in obmestji sestavljajo celoto. Takšen primer je Ljubljana z urbaniziranimi območji na Kamniškobistriški ravnini, Sorškem polju med Medvodami in Škofjo Loko ter proti Grosuplju, Litiji in Vrhniki; ali pa Maribor z Rušami, Lenartom v Slovenskih goricah, Slovensko Bistrico in Ptujem; Celje z Velenjem, Štorami in Žalcem, obalna mesta Koper, Izola, Piran in Portorož, Nova Gorica z obmestji v Spodnji Vipavski dolini, pa tudi v zapostavljenih območjih z obsežnim manj razvitim zaledjem, na primer Novega mesta s Suho in Belo krajino ali Murske Sobote z Goričkimi.

Presečne povezave med sodelovanjem in tekmovalnostjo mest so tesne, pri čemer jim je skupni imenovalec ustvarjalnost. Uravnotežena tekmovalnost je torej odločilni dejavnik za regionalno sodelovanje v mestnih regijah in med njimi (Bergmann in Jakubowski, 2001). Z gospodarskega vidika vodi konkurenčnost v (tudi neformalno) institucionalizacijo gospodarnejših in mobilnih dejavnikov, med katerimi imajo opazen učinek na primer selitve podjetij (ki hkrati predstavljajo naložbeno dejavnost) in prebivalcev na suburbanizirana obrobja mest.

Slovenija je država z veliko odgovornosti na ravni 12 razvojnih regij. V praksi imajo regije ključno vlogo pri oblikovanju regionalne politike. Kazalniki pa kažejo, da funkcionalna realnost ne sledi institucionaliziranim mejam razvojnih regij in jih ni mogoče šteti za resnična funkcionalna območja. Funkcionalne regije so namreč območja, v katerih se prepleta velik del dnevnih aktivnosti na področju gospodarskih in družbenih dejavnosti državljanov in podjetij. Opredeljuje jih več kazalnikov. Najpomembnejši so tokovi dnevne migracije (ki presegajo meje razvojnih regij), ne prekrivajo se tudi učinki prelivanja znanja in gospodarske povezave. Več bi lahko naredili za usklajevanje interregionalnih politik. Na prenosu znanja temelječa regionalna politika zahteva izboljšanje konkurenčnosti mest na nacionalni in regionalni ravni, uveljavljanje mehanizmov za povezovanje malih mest v enoten urbani sistem, oblikovanje stalnih regionalnih teles oziroma združenj za krepitev povezovanja in razvijanje regionalne zavesti ter povezovalne sposobnosti pri skupnih nalogah, kar z drugimi besedami pomeni oblikovanje inovativnih in prilagodljivih upravljavskih regij.

Cilji regionalne politike že štiri desetletja temeljijo na pospeševanju policentričnega razvoja. Pri udejanjanju uravnoteženega policentričnega razvoja ima ključno vlogo zlasti pospeševanje raznovrstnosti gospodarskih temeljev, zlasti v tistih mestih, ki so močno odvisna od ene same dejavnosti. Oblikovanje mrežnih in partnerskih odnosov med slovenskimi mesti pomeni preobrazbo obstoječih strategij pri pospeševanju regionalnega razvoja. Uravnotežen razvoj v sodobni paradigmi vključuje še oblikovanje novih razmerij med mesti in podeželjem. Pomembna je zlasti razpršitev znanja in inovacij, ki izboljšuje splošno izobrazbeno raven in poklicne posebnosti v depresivnih območjih kot sestavni del povezovanja posameznih enot v večja, medsebojno povezana območja, s čimer se zagotavljajo minimalni standardi dostopnosti do razvojno-inovacijskih generatorjev razvoja.

5 Literatura

Glej angleški del prispevka.